

УДК 364.2:37

Кузьміна М. О.

д-р філос. з соціальної роботи, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування професійних компетентностей соціального працівника є надзвичайно актуальною проблемою сучасної освіти, що пов'язана з динамічними соціальними трансформаціями, зростанням потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях соціальної сфери та інтеграцією української освіти у європейський освітній простір [1]. Професійна компетентність соціального працівника включає комплекс знань, умінь, навичок та цінностей, які забезпечують ефективне виконання соціальних функцій, роботу з різними категоріями населення та здатність до самостійного прийняття професійних рішень [4].

Актуальність дослідження професійних компетентностей обумовлена тим, що сучасний соціальний працівник повинен не лише володіти класичними соціальними технологіями, але й адаптуватися до нових форм роботи, зокрема дистанційних консультацій, цифрових сервісів та міжсекторального співробітництва [6]. У цьому контексті велике значення має прогнозування потреб ринку праці та орієнтація студентів на розвиток ключових професійних компетенцій ще на етапі навчання [5].

Основними компонентами професійної компетентності соціального працівника є: професійно-теоретична підготовка, що включає знання соціальної політики, законодавства, психології, соціології та методів соціальної роботи [1; 4].

Практичні навички, які забезпечують здатність до ефективної роботи з клієнтами, проведення соціальних досліджень, організацію соціальних послуг та управління соціальними проектами [2].

Ціннісно-етичний компонент, що формує відповідальність, емпатію, толерантність та здатність до саморегуляції в професійній діяльності [4].

Комунікативно-організаційні компетенції, які забезпечують ефективну взаємодію з клієнтами, колегами та міжсекторними партнерами [3].

Дослідження показують, що одним із ключових факторів успішного формування професійних компетентностей є організаційні умови освітнього

процесу, включаючи інтеграцію практичних завдань, соціального партнерства та міждисциплінарних підходів у навчання [2, 3]. Використання моделі соціального партнерства дозволяє майбутнім соціальним працівникам отримати практичний досвід роботи в реальних соціальних інституціях, а також розвинути вміння працювати в команді та приймати колективні рішення [3].

Особливої уваги потребує впровадження інноваційних підходів у підготовку соціальних працівників. Сучасні дослідження, зокрема моделювання кар'єрних орієнтацій студентів на основі нейронних мереж, демонструють ефективність інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, що дозволяє прогнозувати розвиток професійних компетентностей та спрямовувати індивідуальні траєкторії навчання [5].

У наукових рефлексіях зазначається, що формування компетентностей відбувається у трьох взаємопов'язаних площинах: знання → навички → цінності, де кожен елемент взаємодіє і підсилює інший. Така модель забезпечує комплексний розвиток особистості майбутнього соціального працівника та дозволяє адаптуватися до різних соціальних умов і потреб клієнтів [1; 6].

На сьогоденнішньому етапі розвитку української системи соціальної роботи важливо враховувати зарубіжний досвід, де підготовка соціальних працівників базується на компетентнісному підході та інтеграції теорії і практики. Так, порівняльний аналіз свідчить, що вітчизняна система потребує більшої орієнтації на практичну підготовку, соціальне партнерство та міждисциплінарні курси, що відповідають сучасним вимогам ринку праці [4].

Одним із перспективних напрямів є також розвиток соціально-психологічних компетентностей, що передбачають володіння методами кризової інтервенції, психологічної підтримки та превентивної роботи з різними категоріями населення, включаючи дітей, молодь, людей з обмеженими можливостями та соціально вразливі групи [4; 6]. Це дозволяє соціальному працівнику виконувати свою роль не лише як спеціаліста з надання соціальних послуг, але й як активного агента змін у громаді.

У сучасних умовах глобалізації та цифровізації важливими стають цифрові компетентності, які забезпечують володіння онлайн-платформами, базами даних, системами управління клієнтами та інноваційними технологіями соціальної роботи [6]. Це дає змогу ефективно організовувати дистанційну підтримку, проводити моніторинг соціальних послуг та здійснювати аналіз даних для прийняття управлінських рішень.

Отже, актуальними завданнями формування професійних компетентностей соціальних працівників є:

- інтеграція теоретичних знань і практичних навичок;

- розвиток ціннісно-етичних та комунікативно-організаційних компетентностей;
- впровадження інноваційних і цифрових технологій;
- активізація соціального партнерства та міждисциплінарної підготовки [1-6].

Завдяки системному підходу до підготовки фахівців, який включає академічні знання, практичний досвід, ціннісно-етичний розвиток і цифрові компетенції, сучасний соціальний працівник здатен ефективно реагувати на потреби суспільства, підтримувати вразливі категорії населення та брати участь у формуванні соціально справедливого середовища [6].

Таким чином, професійні компетентності соціального працівника є ключовим чинником його успішної діяльності у сучасних умовах, а розвиток системи підготовки кадрів у закладах вищої освіти має базуватися на інтеграції теорії, практики, цифрових технологій та соціального партнерства, що забезпечить високий рівень професійної готовності та адаптивності майбутніх фахівців [2; 3; 5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьміна М. О. Наукові рефлексії спектра професійних компетенцій випускників спеціальності 231 «Соціальна робота». *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 1(4). С. 166–176.
2. Кузьміна М. О. Розробка організаційних умов формування професійних компетентностей майбутнього випускника закладу вищої освіти на прикладі спеціальності «231 – соціальна робота». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2023. Вип. 91. С. 131-136.
3. Кузьміна М. О., Масюк О. П., Кузьмін В. В., Мещан І. В. Соціальне партнерство як інструмент підготовки соціального працівника у закладі вищої освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2021. Вип. 2(5). С. 168–176.
4. Кузьміна М. Проблеми формування професійної компетентності соціальних працівників: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. № 1. С. 50–60.
5. Karpenko A., Kuzmin V., Karpenko N., Skrupsky S., Polyezhayev Y. Professional competence forecasting and students' career orientations based on the neural network model. *Sustainable Development in Economics, Technology and Environmental Engineering: proceedings of the International Scientific Conference on Sustainable Advances in Informatics.* Cham: Springer, 2025. P. 529–535.

6. Kuzmina M. O. Training of Future Social Work Specialists: New Approaches to Forming Professional Competence in Higher Education. *Warsaw: East European Association of Scientists*, 2025. 203 p.